

تدبر در حدیث و سیره معصومین (علیهم السلام) - استاد ضرابی

بسم الله الرحمن الرحيم وصلى الله على محمد وآله الطاهرين

بیستم جمادی الثانی ۱۴۴۲ مطابق با بهمن ماه ۹۹

ميلاد فرخنده بنت رسول الله فاطمه زهرا (سلام الله علیهما)

السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ صَفِيِّ اللَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ أَمِينِ اللَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ خَيْرِ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا بِنْتَ أَفْضَلِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَ رُسُلِهِ وَمَلَائِكَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا زَوْجَةَ وَلِيِّ اللَّهِ وَ خَيْرِ الْخَلْقِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ، السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا أُمَّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سَيِّدَيِ شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

من دین خویش را به دو دنیا نمی‌دهم

سرمايه محبت زهراست دین من

یک ذره از محبت زهرا نمی‌دهم

گر مهر و ماه را به دو دستم دهد قضا

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: «یا فاطمة من صلی علیک غفر الله له، و آلقه بی حیث کنت من الجنة - ای فاطمه! هر کس بر تو صلوات بفرستد خداوند او را می آمرزد و در هر جای بهشت که باشم وی را به من ملحق سازد.» (بحار الانوار ج ۴۳ ص ۵۵)

موضوع تدبر:

رابطه میان صلواتی که به صدیقه طاهره (سلام الله علیها) فرستاده شود با ملحق شدن به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) چیست؟

پاسخ:

با صلوات از ظلمت‌ها بیرون بیاییم

به نظر می‌رسد قسمتی از پاسخ سؤال این باشد که: ستودن ارزشها و بزرگداشت و تجلیل از آنها همواره مقدمه سرسپردگی و پیروی و تبعیت و پیمودن راه ارزش‌هایی است که همه به آن اعتراف دارند؛ همچنانی که بی‌اعتنایی، سبک شمردن و انکار ارزش‌ها، مقدمه شکست حرمت و زیر پا گذاشتن آنهاست.

بنابراین صلوات اهل ایمان را به اذن خداوند از ظلمات بسوی نور می‌برد و چرا چنین نباشد وقتی پیامبر در اوج قلّه نور است و هم جواری او بدون خروج از ظلمات امکان پذیر نیست.

از این رو درود و صلوات فرستادن بر حضرت ختمی مرتبت و اهل بیت معصوم آن حضرت ریشه قرآنی دارد و در روایتی که موضوع تدبر ماست پیامبر (صلی الله علیه و آله) درود و صلوات فرستادن بر حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) را سبب شایستگی الحاق به خود در بالاترین و والاترین منازل بهشت دانسته است.

در قرآن کریم می‌خوانیم «هُوَ الَّذِي يَصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا * تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا - اوست کسی که با فرشتگان خود بر شما درود می‌فرستد تا شما را از تاریکی‌ها به سوی روشنایی برآورد و به مؤمنان همواره مهربان است درودشان روزی که دیدارش کنند سلام خواهد بود و برای آنان پاداشی نیکو آماده کرده است.» (احزاب/ ۴۳ و ۴۴)

خداوند متعال در قرآن کریم دستور داده است. «ان الله و ملائکته يصلون على النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه و سلموا تسلیما - خدا و فرشتگانش بر (روان پاک) این پیغمبر صلوات و درود می‌فرستند شما هم ای اهل ایمان، بر او صلوات و درود بفرستید و با تعظیم و اجلال بر او سلام گوید و تسلیم فرمان او شوید.» (احزاب/ ۵۶)

فاطمه ای پاک بانوی بهشت بر مشام آید ز تو بوی بهشت
فاطمه ای شاهکار ذو الجلال کوثر عشقی و خورشید کمال
لیلة القدر علی و احمدی تو بهار عشق حیّ سرمدی

راز وحدت محبّ و محبوب

صلوات به معنای حقیقی و جوهره آن که دعا، تمجید، ثنا و ستایش است اگر با تصدیق و همراهی قلب و محبت و شیفتگی همراه باشد دلیل واقعی وحدت و یگانگی است.

از این رو گفته می‌شود: «الدعا الرغبة الی الله - نیایش، گرایش و کشش به سوی خداست.» و مولای متقیان علی(ع) فرمود: «لا تبذلن وذاك اذا لم تجد موضعا- مبدا محبت و دوستی ات را در غیر محل خود به کاربری!» (غرر الحکم و درر الکلم، ح ۲۷۰۳)

و نیز از پیامبر مکرم اسلام(ص) است که فرمودند: «احبونی لحب الله عزوجل و احبوا اهل بیته لحبی - مرا به خاطر خدا دوست داشته باشید و اهل بیت مرا به خاطر محبت به من دوست داشته باشید.» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۳۶)

اما مقدار این محبت چه مقدار باشد؟ در فرمایش پیامبر گرامی اسلام (ص) آمده است: «لا یؤمن احدکم حتی اکون احب الیه من ولده و والده و الناس اجمعین - هیچ یک از شما به مرحله ایمانی نمی‌رسد، جز این که مرا از فرزند، پدر و مادرش و همه مردم بیش‌تر دوست بدارد.» (کنز العمال، ج ۱، حدیث ۷۰)

وَحُبُّهَا مِنَ الصِّفَاتِ الْعَالِيَةِ عَلَيْهِ دَارَتِ الْقُرُونُ الْخَالِيَةِ

«دوستی او از صفات ارزنده است، و قرنهای گذشته بر محور او چرخیده.»

صلوات دعا و مخ عبادات است

رسول الله (صلى الله عليه و آله) فرمودند: الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ ، وَلَا يَهْلِكُ مَعَ الدُّعَاءِ أَحَدٌ . - دعا مغز عبادت است و با وجود دعا هیچ کس هلاک نمی‌شود.» (بحار الأنوار : ۳۷/۳۰۰/۹۳)

در توضیح (الدعا مخ العبادة) گفته می‌شود: «مخ هر چیزی خالص آن می‌باشد، وقتی دعا کننده از ماسوا و غیر خدا قطع امید می‌کند و در عالم وجود، مؤثری غیر از ذات باری تعالی نمی‌داند و تمام امور را در دست حضرت حق می‌بیند، با تمام وجود متوجه آن قدرت غیر متناهی می‌شود و غرض

از عبادت هم ثواب و پاداش معنوی و اخروی می باشد، که آن هم منحصرأ دست خداوند می باشد.»
(عدة الداعی، ص ۲۹ - ۳۰)

با توجه به اینکه صلوات، از جانب پروردگار به معنای رحمت اوست و از جانب ملائکه نیز طلب رحمت و دعا است، در آیه شریفه آمده است:

«الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ - [همان] کسانی که چون مصیبتی به آنان برسد می گویند ما از آن خدا هستیم و به سوی او باز می گردیم* بر ایشان درودها و رحمتی از پروردگارشان [باد] و راهیافتگان [هم] خود ایشانند.» (البقره، ۱۵۶ و ۱۵۷)

امام باقر علیه السلام - در پاسخ به پرسش از برترین عبادت - فرمود: «ما مِن شَيْءٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ وَ يُطْلَبَ مِمَّا عِنْدَهُ - نزد خداوند عزَّ و جلَّ چیزی محبوبتر از این نیست که از آنچه نزد اوست خواسته و طلبیده شود.» (مکارم الأخلاق : ۱۹۷۶/۷/۲)

و پیامبر(صلی الله علیه و آله) فرموده اند: «بهترین عبادت دعاست.» (بحارالانوار، ج ۹۳)

«وَعَلَيْكُمْ بِالْدُعَاءِ، فَإِنَّ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يُدْرِكُوا نَجَاحَ الْحَوَائِجِ عِنْدَ رَبِّهِمْ بِأَفْضَلِ مِنَ الدُّعَاءِ، وَ الرَّغْبَةِ إِلَيْهِ، وَ النَّضْرُ إِلَى اللَّهِ، وَ الْمَسْأَلَةُ لَهُ. فَارْغَبُوا فِيَمَا رَغِبَ اللَّهُ فِيهِ، وَ أَجِيبُوا اللَّهَ إِلَى مَا دَعَاكُمْ إِلَيْهِ، لِنُفْلِحُوا وَ نُنْجُوا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ. - بر شما باد دعا، چه مسلمانان در رسیدن به نیازهایشان نزد پروردگار وسیله ای بهتر از دعا و گرایش به سوی خدا و زاری به درگاه او در اختیار ندارند. به هر آنچه خدا تشویقتان کرده گرایش یابید و در آنچه خدایتان به سوی آن خوانده پاسخش گویند تا رستگاری یابید و از عذاب خدا نجات پیدا کنید.» (کافی، ج ۸، ص ۲)

مرا شفاعت این پنج تن بسنده بود که روز محشر بدین پنج تن رسانم تن

بهین خلق و برادرش و دختر و دو پسر محمد و علی و فاطمه حسین و حسن

صلوات خاصه حضرت زهرا (سلام عليها)

صلواتی که از مرحوم شیخ انصاری برخی بزرگان از قبیل شیخ جواد قیوم در کتاب معجم صحیفة الزهراء و مرحوم جعفر آقا مجتهدی و دیگران نقل نموده اند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ وَ أَبِيهَا وَ بَعْلِهَا وَ بَنِيهَا [و السِّرِّ المستودع فيها] بعدد ما أحاط به علمك - بارپروردگارا؛ درود فرست بر فاطمه و پدر بزرگوارش و همسر گرامی اش و فرزندان عزیزش (و) آن رازی که در وجود او به ودیعه نهادی)، به تعداد آنچه دانش تو بر آن احاطه دارد.»
و بعید نمی دانند که از توقیعات حضرت مهدی(عج) در زیارت صدیقه طاهره باشد.

اگر هم از نظر صحت سند آن برخی تشکیک کنند، در بررسی دلالتی صلوات خاصه حضرت زهرا (سلام الله عليها) جای شک باقی نمی ماند که مطابقت با آنچه در دیگر روایات صحیحه درباره زهرا (مرضیه) (سلام الله عليها) رسیده است، دارد:

امام صادق سلام الله علیه در مقام تمجید شخصیت حضرت فاطمه سلام الله عليها فرمود: «فَيَرَوْنَهَا قَائِمَةً فِي مَحْرَابِهَا وَ قَدْ زَهَرَ نُورُ وَجْهِهَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهَا وَ عَلَى أَبِيهَا وَ بَعْلِهَا وَ بَنِيهَا- پس او(حضرت) را می بینی در محرابش در حالی که درخشنده است نور صورتش درود خدا بر او ، پدر، همسر و فرزندان.» (بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۲)

امام کاظم (ع) نیز فرمود: «اول من جعل له النعش فاطمة ابنة رسول الله صلوات الله علیها و علی آبیه و بعلمها و بنیها- اول کسی که برایش تابوت فراهم شد، حضرت فاطمه صلوات الله علیها دختر رسول خدا صلوات الله علیه بود درود خدا بر او، و همسر و فرزندان». (فقه الرضا سلام الله علیه ، ص ۱۹۰)

نکاتی در باب صلوات فاطمی

خلاصه اینکه درود و صلوات فرستادن بر حضرت زهرا (سلام الله علیها) و پدر، همسر و فرزندان ایشان نیز به عبارت های گوناگونی در دعاها و زیارت هایی که از معصومان (ع) نقل شده، آمده است. مانند: «الصَّلَاةُ عَلَيْهَا وَ عَلَى أَبِيهَا وَ بَعْلِهَا وَ بَنِيهَا» (بشارة المصطفى لشيعة المرتضى، ج ۲، ص ۱۳۹)

«صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهَا وَ عَلَى أَبِيهَا وَ بَعْلِهَا وَ بَنِيهَا» (البلد الأمين كفعمی، ص ۲۹۶)

و پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «...إِنَّ اللَّهَ قَدْ وَكَّلَ بِهَا رَعِيلاً مِنَ الْمَلَائِكَةِ يَحْفَظُونَهَا مِنْ بَيْنِ يَدَيْهَا وَ مِنْ خَلْفِهَا وَ عَنْ يَمِينِهَا وَ عَنْ شِمَالِهَا وَ هُمْ مَعَهَا فِي حَيَاتِهَا وَ عِنْدَ قَبْرِهَا بَعْدَ مَوْتِهَا يُكْثِرُونَ الصَّلَاةَ عَلَيْهَا وَ عَلَى أَبِيهَا وَ بَعْلِهَا وَ بَنِيهَا - خدای مهربان گروهی از ملائکه را مأمور نموده که فاطمه را از همه طرف محافظت کنند، این ملائکه که در زمان حیات فاطمه (س) و نزد قبر او و موقع رحلت وی با او می باشند صلوات فراوانی به حضرت فاطمه و پدر و شوهر و فرزندان می فرستند.» (بحار الأنوار، ج ۷، ۴۳، ص ۵۸)

اما اینکه در این صلوات شریفه، مقصود از «رازی که در وجود مقدس حضرت فاطمه (س) به ودیعه نهاده شده» حضرت حجت و امام موعود (علیه السلام) هستند، یا صحیفه فاطمیه (سلام الله علیها) است، یا محسن، طفل شهید (سلام الله علیه)، دلیل روشنی بر آن ارائه نشده است.

مقصود خصم کشتن بانوی خانه بود

آتش زدن به خانه مولا بهانه بود

تشییع مخفیانه و دفن شبانه بود

آن شب قوی ترین سند غربت علی

وصلی الله علیک یا فاطمه الزهراء